Name: ______________________

Date: ______________________

1.1.1 magnus es, domine, et laudābilis valdē. magna virtūs tua et sapientiae tuae nōn est numerus. et laudāre tē vult homō, aliqua portiō creātūrae tuae, et homō circumferēns mortālitātem suam, circumferēns testimōnium peccātī suī et testimōnium quia superbīs resistis; et tamen laudāre tē vult homō, aliqua portiō creātūrae tuae. tū excitās ut laudāre tē dēlectet, quia fēcistī nōs ad tē et inquiētum est cor nostrum dōnec requiēscat in tē. dā mihi, domine, scīre et intellegere utrum sit prius invocāre tē an laudāre tē, et scīre tē prius sit an invocāre tē. sed quis tē invocat nesciēns tē? aliud enim prō aliō potest invocāre nesciēns. an potius invocāris ut sciāris?

quōmodo autem invocābunt, in quem nōn crēdidērunt? aut quōmodo crēdent sine praedicante? et laudābunt dominum quī requīrunt eum: quaerentēs enim inveniunt eum et invenientēs laudābunt eum. quaeram tē, domine, invocāns tē et invocem tē crēdēns in tē: praedicātus enim es nōbīs. invocat tē, domine, fidēs mea, quam dedistī mihi, quam īnspīrāstī mihi per hūmānitātem fīliī tuī, per ministerium praedicātōris tuī.

1.2.2 et quōmodo invocābō deum meum, deum et dominum meum, quoniam ūtique in mē ipsum eum vocābō, cum invocābō eum? et quis locus est in mē quō veniat in mē deus meus, quō deus

Name: ______________________

Date: ______________________

veniat in mē, deus quī fēcit caelum et terram? itane, domine deus meus? est quicquam in mē quod capiat tē? an vērō caelum et terra, quae fēcistī et in quibus mē fēcistī, capiunt tē? an quia sine tē nōn esset quidquid est, fit ut quidquid est capiat tē? quoniam itaque et ego sum, quid petō ut veniās in mē, quī nōn essem nisi essēs in mē? nōn enim ego iam īnferī, et tamen etiam ibi es, nam etsī dēscenderō in īnfernum, ades. nōn ergō essem, deus meus, nōn omnīnō essem, nisi essēs in mē. an potius nōn essem nisi essem in tē, ex quō omnia, per quem omnia, in quō omnia? etiam sīc, domine, etiam sīc. quō tē invocō, cum in tē sim? aut unde veniās in

Name: ______________________

Date: ______________________

mē? quō enim recēdam extrā caelum et terram, ut inde in mē veniat deus meus, quī dīxit, ‘caelum et terram ego impleō’?

1.3.3 capiunt ergōne tē caelum et terra, quoniam tū implēs ea? an implēs et restat, quoniam nōn tē capiunt? et quō refundis quidquid implētō caelō et terrā restat ex tē? an nōn opus habēs ut quōquam contineāris, quī continēs omnia, quoniam quae implēs continendō implēs? nōn enim vāsa quae tē plēna sunt stabilem tē faciunt, quia etsī frangantur nōn effunderis. et cum effunderis super nōs, nōn tū iacēs sed ērigis nōs, nec tū dissipāris sed conligis nōs. sed quae implēs omnia, tē tōtō implēs omnia. an quia nōn possunt tē tōtum

capere omnia, partem tuī capiunt et eandem partem simul omnia capiunt? an singulās singula et maiōrēs maiōra, minōrēs minōra capiunt? ergō est aliqua pars tua maior, aliqua minor? an ubīque tōtus es et rēs nūlla tē tōtum capit?

1.4.4 quid es ergō, deus meus? quid, rogō, nisi dominus deus? quis enim dominus praeter dominum? aut quis deus praeter deum nostrum? summe, optime, potentissime, omnipotentissime, misericordissīme et iūstissime, sēcrētissime et praesentissime, pulcherrime et fortissime, stabilis et incomprehēnsibilis, immūtābilis mūtāns omnia, numquam novus numquam vetus,

Name: ______________________

Date: ______________________

innovāns omnia et in vetustātem perdūcēns superbōs et nesciunt. semper agēns semper quiētus, conligēns et nōn egēns, portāns et implēns et prōtegēns, creāns et nūtriēns et perficiēns, quaerēns cum nihil dēsit tibi. amās nec aestuās, zēlās et sēcūrus es, paenitet tē et nōn dolēs, īrāsceris et tranquillus es, opera mūtās nec mūtās cōnsilium, recipis quod invenīs et numquam āmīsistī. numquam inops et gaudēs lucrīs, numquam avārus et ūsūrās exigis, superērogātur tibi ut dēbeās: et quis habet quicquam nōn tuum? reddis dēbita nūllī dēbēns, dōnās dēbita nihil perdēns. et quid dīximus, deus meus, vīta mea, dulcēdō mea sāncta, aut quid dicit

aliquis cum dē tē dīcit? et vae tacentibus dē tē, quoniam loquācēs mūtī sunt.

1.5.5 quis mihi dabit adquiēscere in tē? quis dabit mihi ut veniās in cor meum et inēbriēs illud, ut oblīvīscar mala mea et ūnum bonum meum amplectar, tē? quid mihi es? miserēre ut loquar. quid tibi sum ipse, ut amārī tē iubeās ā mē et, nisi faciam, īrāscāris mihi et minēris ingentēs miseriās? parvane ipsa est sī nōn amem tē? eī mihi! dīc mihi per miserātiōnēs tuās, domine deus meus, quid sīs mihi. dīc animae meae, ‘salūs tua ego sum’: sīc dīc ut audiam. ecce aurēs cordis meī ante tē, domine. aperī eās et dīc animae meae,

Name: ______________________

Date: ______________________

‘salūs tua ego sum.’ curram post vōcem hanc et apprehendam tē. nōlī abscondere ā mē faciem tuam: moriar, nē moriar, ut eam videam.

1.5.6 angusta est domus animae meae quō veniās ad eam: dīlātētur abs tē. ruīnōsa est: refice eam. habet quae offendant oculōs tuōs: fateor et sciō. sed quis mundābit eam? aut cui alterī praeter tē clāmābō, ‘ab occultīs meīs mundā mē, domine, et ab aliēnīs parce servō tuō?’ crēdō, propter quod et loquor, domine: tū scīs. nōnne tibi prōlocūtus sum adversum mē dēlicta mea, deus meus, et tū dīmīsistī impietātem cordis meī? nōn iūdiciō contendō

tēcum, quī vēritās es, et ego nōlō fallere mē ipsum, nē mentiātur inīquitās mea sibi. nōn ergō iūdiciō contendō tēcum, quia, sī inīquitātēs observāverīs, domine, domine, quis sustinēbit?

1.6.7 sed tamen sine mē loquī apud misericordiam tuam, mē terram et cinerem sine tamen loquī. quoniam ecce misericordia tua est, nōn homō, inrīsor meus, cui loquor. et tū fortasse inrīdēs mē, sed conversus miserēberis meī. quid enim est quod volō dīcere, domine, nisi quia nesciō unde vēnerim hūc, in istam dīcō vītam mortālem an mortem vītālem? nesciō. et suscēpērunt mē cōnsōlātiōnēs miserātiōnum tuārum, sīcut audīvī ā parentibus

Name: ______________________

Date: ______________________

carnis meae, ex quō et in quā mē fōrmāstī in tempore: nōn enim ego meminī. excēpērunt ergō mē cōnsōlātiōnēs lactis hūmānī, nec māter mea vel nūtrīcēs meae sibi ūbera implēbant, sed tū mihi per eās dabās alimentum īnfantiae secundum īnstitūtiōnem tuam et dīvitiās usque ad fundum rērum dispositās. tū etiam mihi dabās nōlle amplius quam dabās, et nūtrientibus mē dare mihi velle quod eīs dabās: dare enim mihi per ōrdinātum affectum volēbant quō abundābant ex tē. nam bonum erat eīs bonum meum ex eīs, quod ex eīs nōn sed per eās erat. ex tē quippe bona omnia, deus, et ex deō meō salūs mihi ūniversa. quod animadvertī postmodum,

clāmante tē mihi per haec ipsa quae tribuis intus et foris. nam tunc sūgere nōram et adquiēscere dēlectātiōnibus, flēre autem offēnsiōnēs carnis meae, nihil amplius.

1.6.8 post et rīdēre coepī, dormiēns prīmō, deinde vigilāns. hoc enim dē mē mihi indicātum est et crēdidī, quoniam sīc vidēmus aliōs īnfantēs: nam ista mea nōn meminī. et ecce paulātim sentiēbam ubi essem, et voluntātēs meās volēbam ostendere eīs per quōs implērentur, et nōn poteram, quia illae intus erant, foris autem illī, nec ūllō suō sēnsū valēbant introīre in animam meam. itaque iactābam membra et vōcēs, signa similia voluntātibus meīs, pauca

quae poteram, quālia poteram: nōn enim erant vērē similia. et cum mihi nōn obtemperābātur, vel nōn intellēctō vel nē obesset, indignābar nōn subditīs maiōribus et līberīs nōn servientibus, et mē dē illīs flendō vindicābam. tālēs esse īnfantēs didicī quōs discere potuī, et mē tālem fuisse magis mihi ipsī indicāvērunt nescientēs quam scientēs nūtrītōrēs meī.

1.6.9 et ecce īnfantia mea ōlim mortua est et ego vīvō. tū autem, domine, quī et semper vīvis et nihil moritur in tē, quoniam ante prīmōrdia saeculōrum, et ante omne quod vel ante dīcī potest, tū es, et deus es dominusque omnium quae creāstī, et apud tē rērum

Name: ____________________

1.6.9.

Date: ____________________

omnium īnstabilium stant causae, et rērum omnium mūtābilium immūtābilēs manent orīginēs, et omnium inratiōnālium et temporālium sempiternae vīvunt ratiōnēs, dīc mihi supplicī tuō, deus, et misericors miserō tuō dīc mihi, utrum alicui iam aetātī meae mortuae successerit īnfantia mea. an illa est quam ēgī intrā vīscera mātris meae? nam et dē illā mihi nōnnihil indicātum est et praegnantēs ipse vīdī fēminās. quid ante hanc etiam, dulcēdō mea, deus meus? fuīne alicubi aut aliquis? nam quis mihi dicat ista, nōn habeō; nec pater nec māter potuērunt, nec aliōrum experīmentum nec memoria mea. an inrīdēs mē ista quaerentem tēque dē hōc

Name: ______________________

Date: _______________________

quod novī laudārī ā mē iubēs et cōnfitērī mē tibi?

1.6.10 cōnfiteor tibi, domine caelī et terrae, laudem dīcēns tibi dē prīmōrdiīs et īnfantiā meā, quae nōn meminī. et dedistī ea hominī ex aliīs dē sē conicere et auctōritātibus etiam muliercolārum multa dē sē crēdere. eram enim et vīvēbam etiam tunc, et signa quibus sēnsa mea nōta aliīs facerem iam in fīne īnfantiae quaerēbam. unde hoc tāle animal nisi abs tē, domine? an quisquam sē faciendī erit artifex? aut ūlla vēna trahitur aliunde quā esse et vīvere currat in nōs, praeterquam quod tū facis nōs, domine, cui esse et vīvere nōn aliud atque aliud, quia summē esse ac summē vīvere idipsum est?

Name: ____________________

1.6.10.

Date: ____________________

summus enim es et nōn mūtāris, neque peragitur in tē hodiernus diēs, et tamen in tē peragitur, quia in tē sunt et ista omnia: nōn enim habērent viās trānseundī, nisi continērēs eās. et quoniam annī tuī nōn dēficiunt, annī tuī hodiernus diēs. et quam multī iam diēs nostrī et patrum nostrōrum per hodiernum tuum trānsiērunt et ex illō accēpērunt modōs et utcumque extitērunt, et trānsībunt adhūc aliī et accipient et utcumque existent. tū autem īdem ipse es et omnia crāstina atque ultrā omniaque hesterna et retrō hodiē faciēs, hodiē fēcistī. quid ad mē, sī quis nōn intellegat? gaudeat et ipse dīcēns, ‘quid est hoc?’ gaudeat etiam sīc, et amet nōn inveniendō

invenīre potius quam inveniendō nōn invenīre tē.

1.7.11 exaudī, deus. vae peccātīs hominum! et homō dīcit haec, et miserēris eius, quoniam tū fēcistī eum et peccātum nōn fēcistī in eō. quis mē commemorat peccātum īnfantiae meae, quoniam nēmō mundus ā peccātō cōram tē, nec īnfāns cuius est ūnīus diēī vīta super terram? quis mē commemorat? an quīlibet tantillus nunc parvulus, in quō videō quod nōn meminī dē mē? quid ergō tunc peccābam? an quia ūberibus inhiābam plōrāns? nam sī nunc faciam, nōn quidem ūberibus sed ēscae congruentī annīs meīs ita inhiāns, dērīdēbor atque reprehendar iūstissimē. tunc ergō

Name: ______________________

1.6.10.

Date: ______________________

reprehendenda faciēbam, sed quia reprehendentem intellegere nōn poteram, nec mōs reprehendī mē nec ratiō sinēbat: nam extirpāmus et ēicimus ista crēscentēs. nec vīdī quemquam scientem, cum aliquid pūrgat, bona prōicere. an prō tempore etiam illa bona erant, flendō petere etiam quod noxiē darētur, indignārī ācriter nōn subiectīs hominibus līberīs et maiōribus hīsque, ā quibus genitus est, multīsque praetereā prūdentiōribus nōn ad nūtum voluntātis obtemperantibus feriendō nocēre nītī quantum potest, quia nōn oboedītur imperiīs quibus perniciōsē oboedīrētur? ita inbēcillitās membrōrum īnfantīlium innocēns est, nōn animus īnfantium. Vīdī

ego et expertus sum zēlantem parvulum: nōndum loquēbātur et intuēbātur pallidus amārō aspectū conlactāneum suum. quis hoc ignōrat? expiāre sē dīcunt ista mātrēs atque nūtrīcēs nesciō quibus remediīs. nisi vērō et ista innocentia est, in fonte lactis ūbertim mānante atque abundante opis egentissimum et illō adhūc ūnō alimentō vītam dūcentem cōnsortem nōn patī. sed blandē tolerantur haec, nōn quia nūlla vel parva, sed quia aetātis accessū peritūra sunt. quod licet probēs, cum ferrī aequō animō eadem ipsa nōn possunt quandō in aliquō annōsiōre dēprehenduntur.

1.7.12 tū itaque, domine deus meus, quī dedistī vītam īnfantī et

corpus, quod ita, ut vidēmus, īnstrūxistī sēnsibus, compēgistī membrīs, figūrā decorāstī prōque eius ūniversitāte atque incolumitāte omnēs cōnātūs animantīs īnsinuāstī, iubēs mē laudāre tē in istīs et cōnfitērī tibi et psallere nōminī tuō, altissime, quia deus es omnipotēns et bonus, etiamsī sōla ista fēcissēs, quae nēmō alius potest facere nisi tū, ūne, ā quō est omnis modus, fōrmōsissime, quī fōrmās omnia et lēge tuā ōrdinās omnia. hanc ergō aetātem, domine, quam mē vīxisse nōn meminī, dē quā aliīs crēdidī et quam mē ēgisse ex aliīs īnfantibus coniēcī, quamquam ista multum fīda coniectūra sit, piget mē adnumerāre huic vītae

meae quam vīvō in hōc saeculō. quantum enim attinet ad oblīviōnis meae tenebrās, pār illī est quam vīxī in mātris uterō. quod sī et in inīquitāte conceptus sum et in peccātīs māter mea mē in uterō aluit, ubi, ōrō tē, deus meus, ubi, domine, ego, servus tuus, ubi aut quandō innocēns fuī? sed ecce omittō illud tempus: et quid mihi iam cum eō est, cuius nūlla vestīgia recōlō?

1.8.13 nōnne ab īnfantiā hūc pergēns venī in pueritiam? vel potius ipsa in mē vēnit et successit īnfantiae? nec discessit illa: quō enim abiit? et tamen iam nōn erat. nōn enim eram īnfāns quī nōn fārer, sed iam puer loquēns eram. et meminī hoc, et unde loquī

1.8.13.

didiceram post advertī. nōn enim docēbant mē maiōrēs hominēs, praebentēs mihi verba certō aliquō ōrdine doctrīnae sīcut paulō post litterās, sed ego ipse mente quam dedistī mihi, deus meus, cum gemitibus et vōcibus variīs et variīs membrōrum mōtibus edere vellem sēnsa cordis meī, ut voluntātī parerētur, nec valērem quae volēbam omnia nec quibus volēbam omnibus, prēnsābam memoriā. cum ipsī appellābant rem aliquam et cum secundum eam vōcem corpus ad aliquid movēbant, vidēbam et tenēbam hoc ab eīs vocārī rem illam quod sonābant cum eam vellent ostendere. hoc autem eōs velle ex mōtū corporis aperiēbātur tamquam verbīs

nātūrālibus omnium gentium, quae fīunt vultū et nūtū oculōrum cēterōrumque membrōrum āctū et sonitū vōcis indicante affectiōnem animī in petendīs, habendīs, reiciendīs fugiendīsve rēbus. ita verba in variīs sententiīs locīs suīs posita et crēbrō audīta quārum rērum signa essent paulātim conligēbam meāsque iam voluntātēs ēdomitō in eīs signīs ōre per haec ēnūntiābam. sīc cum hīs inter quōs eram voluntātum ēnūntiandārum signa commūnicāvī, et vītae hūmānae procellōsam societātem altius ingressūs sum, pendēns ex parentum auctōritāte nūtūque maiōrum hominum.

Name: ______________________

Date: ______________________

1.9.14 deus, deus meus, quās ibi miseriās expertus sum et lūdificātiōnēs, quandōquidem rēctē mihi vīvere puerō id prōpōnēbātur, obtemperāre monentibus, ut in hōc saeculō flōrērem et excellerem linguōsīs artibus ad honōrem hominum et falsās dīvitiās famulantibus. inde in scholam datus sum ut discerem litterās, in quibus quid ūtilitātis esset ignōrābam miser. et tamen, sī sēgnis in discendō essem, vāpulābam. laudābātur enim hoc ā maiōribus, et multī ante nōs vītam istam agentēs praestrūxerant aerumnōsās viās, per quās trānsīre cōgēbāmur multiplicātō labōre et dolōre fīliīs Adam. invenīmus autem, domine, hominēs rogantēs

Name: ______________________

Date: ______________________

tē et didicimus ab eīs, sentientēs tē, ut poterāmus, esse magnum aliquem quī possēs etiam nōn appārēns sēnsibus nostrīs exaudīre nōs et subvenīre nōbīs. nam puer coepī rogāre tē, auxilium et refugium meum, et in tuam invocātiōnem rumpēbam nōdōs linguae meae et rogābam tē parvus nōn parvō affectū, nē in scholā vāpulārem. et cum mē nōn exaudiēbās, quod nōn erat ad īnsipientiam mihi, rīdēbantur ā maiōribus hominibus usque ab ipsīs parentibus, quī mihi accidere malī nihil volēbant, plāgae meae, magnum tunc et grave malum meum.

1.9.15 estne quisquam, domine, tam magnus animus, praegrandī

Name: ______________________

1.9.15.

Date: ______________________

affectū tibi cohaerēns, estne, inquam, quisquam (facit enim hoc quaedam etiam stoliditās: est ergō), quī tibi piē cohaerendō ita sit affectus granditer, ut eculeōs et ungulās atque huiuscemodī varia tormenta (prō quibus effugiendīs tibi per ūniversās terrās cum timōre magnō supplicātur) ita parvī aestimet, dīligēns eōs quī haec acerbissimē formīdant, quemadmodum parentēs nostrī rīdēbant tormenta quibus puerī ā magistrīs afflīgēbāmur? nōn enim aut minus ea metuēbāmus aut minus tē dē hīs ēvādendīs dēprecābāmur, et peccābāmus tamen minus scrībendō aut legendō aut cōgitandō dē litterīs quam exigēbātur ā nōbīs. nōn enim dēerat,

Name: ______________________

1.9.15.

Date: ______________________

domine, memoria vel ingenium, quae nōs habēre voluistī prō illā aetāte satis, sed dēlectābat lūdere et vindicābātur in nōs ab eīs quī tālia ūtique agēbant. sed maiōrum nūgae negōtia vocantur, puerōrum autem tālia cum sint, pūniuntur ā maiōribus, et nēmō miserātur puerōs vel illōs vel utrōsque. nisi vērō approbat quisquam bonus rērum arbiter vāpulāsse mē, quia lūdēbam pilā puer et eō lūdō impediēbar quōminus celeriter discerem litterās, quibus maior dēfōrmius lūderem. aut aliud faciēbat īdem ipse ā quō vāpulābam, quī sī in aliquā quaestiunculā ā condoctōre suō victus esset, magis bīle atque invidiā torquērētur quam ego, cum in

Name: ____________________

Date: ____________________

certāmine pilae ā conlūsōre meō superābar?

1.10.16 et tamen peccābam, domine deus, ōrdinātor et creātor rērum omnium nātūrālium, peccātōrum autem tantum ōrdinātor, domine deus meus, peccābam faciendō contrā praecepta parentum et magistrōrum illōrum. poteram enim posteā bene ūtī litterīs, quās volēbant ut discerem quōcumque animō illī meī. nōn enim meliōra ēligēns inoboediēns eram, sed amōre lūdendī, amāns in certāminibus superbās victōriās et scalpī aurēs meās falsīs fābellīs, quō prūrīrent ārdentius, eādem cūriōsitāte magis magisque per oculōs ēmicante in spectācula, lūdōs maiōrum -- quōs tamen quī

edunt, eā dignitāte praeditī excellunt, ut hoc paene omnēs optent parvulīs suīs, quōs tamen caedī libenter patiuntur, sī spectāculīs tālibus impediantur ab studiō quō eōs ad tālia edenda cupiunt pervenīre. vidē ista, domine, misericorditer, et līberā nōs iam invocantēs tē, līberā etiam eōs quī nōndum tē invocant, ut invocent tē et līberēs eōs.

1.11.17 audieram enim ego adhūc puer dē vītā aeternā prōmissā nōbīs per humilitātem dominī deī nostrī dēscendentis ad superbiam nostram, et signābar iam signō crucis eius, et condiēbar eius sale iam inde ab uterō mātris meae, quae multum spērāvit in tē. vīdistī,

domine, cum adhūc puer essem et quōdam diē pressū stomachī repente aestuārem paene moritūrus, vīdistī, deus meus, quoniam cūstōs meus iam erās, quō mōtū animī et quā fidē baptismum Chrīstī tuī, deī et dominī meī, flāgitāvī ā pietāte mātris meae et mātris omnium nostrum, ecclēsiae tuae. et conturbāta māter carnis meae, quoniam et sempiternam salūtem meam cārius parturiēbat corde castō in fidē tuā, iam cūrāret festīnābunda ut sacrāmentīs salūtāribus initiārer et abluerer, tē, domine Iēsu, cōnfitēns in remissiōnem peccātōrum, nisi statim recreātus essem. dīlātā est itaque mundātiō mea, quasi necesse esset ut adhūc sordidārer sī

vīverem, quia vidēlicet post lavācrum illud maior et perīculōsior in sordibus dēlictōrum reātus foret. ita iam crēdēbam et illa et omnis domus, nisi pater sōlus, quī tamen nōn ēvīcit in mē iūs māternae pietātis, quōminus in Chrīstum crēderem, sīcut ille nōndum crēdiderat. nam illa satagēbat ut tū mihi pater essēs, deus meus, potius quam ille, et in hōc adiuvābās eam, ut superāret virum, cui melior serviēbat, quia et in hōc tibi ūtique id iubentī serviēbat.

1.11.18 rogō tē, deus meus: vellem scīre, sī tū etiam vellēs, quō cōnsiliō dilātus sum nē tunc baptīzārer, utrum bonō meō mihi quasi laxāta sint lōra peccandī. an nōn laxāta sunt? unde ergō etiam nunc

dē aliīs atque aliīs sonat undique in auribus nostrīs: ‘sine illum, faciat: nōndum enim baptīzātus est’? et tamen in salūte corporis nōn dīcimus: ‘sine vulnerētur amplius: nōndum enim sānātus est.’ quantō ergō melius et cito sānārer et id agerētur mēcum meōrum meāque dīligentiā, ut recepta salūs animae meae tūta esset tūtēlā tuā, quī dedissēs eam. melius vērō. sed quot et quantī flūctūs impendēre temptātiōnum post pueritiam vidēbantur, nōverat eōs iam illa māter et terram per eōs, unde posteā fōrmārer, quam ipsam iam effigiem committere volēbat.

1.12.19 in ipsā tamen pueritiā, dē quā mihi minus quam dē

adulēscentiā metuēbātur, nōn amābam litterās et mē in eās urgērī ōderam, et urgēbar tamen et bene mihi fīēbat. nec faciēbam ego bene (nōn enim discerem nisi cōgerer; nēmō autem invītus bene facit, etiamsī bonum est quod facit), nec quī mē urgēbant bene faciēbant, sed bene mihi fīēbat abs tē, deus meus. illī enim nōn intuēbantur quō referrem quod mē discere cōgēbant, praeterquam ad satiandās īnsatiābilēs cupiditātēs cōpiōsae inopiae et ignōminiōsae glōriae. tū vērō, cui numerātī sunt capillī nostrī, errōre omnium quī mihi īnstābant ut discerem ūtēbāris ad ūtilitātem meam, meō autem, quī discere nōlēbam, ūtēbāris ad

poenam meam, quā plectī nōn eram indignus, tantillus puer et tantus peccātor. ita dē nōn bene facientibus tū bene faciēbās mihi et dē peccante mē ipsō iūstē retribuēbās mihi. iussistī enim et sīc est, ut poena sua sibi sit omnis inōrdinātus animus.

1.13.20 quid autem erat causae cūr Graecās litterās ōderam, quibus puerulus imbuēbar? nē nunc quidem mihi satis explōrātum est. adamāveram enim latīnās, nōn quās prīmī magistrī sed quās docent quī grammaticī vocantur. nam illās prīmās, ubi legere et scrībere et numerāre discitur, nōn minus onerōsās poenālēsque habēbam quam omnēs Graecās. unde tamen et hoc nisi dē peccātō

Name: ______________________

Date: ______________________

et vānitāte vītae, quā cārō eram et spīritus ambulāns et nōn revertēns? nam ūtique meliōrēs, quia certiōrēs, erant prīmae illae litterae quibus fīēbat in mē et factum est et habeō illud ut et legam, sī quid scrīptum inveniō, et scrībam ipse, sī quid volō, quam illae quibus tenēre cōgēbar Aenēae nesciō cuius errōrēs, oblītus errōrum meōrum, et plōrāre Dīdōnem mortuam, quia sē occīdit ab amōre, cum intereā mē ipsum in hīs ā tē morientem, deus, vīta mea, siccīs oculīs ferrem miserrimus.

1.13.21 quid enim miserius miserō nōn miserante sē ipsum et flente Dīdōnis mortem, quae fīēbat āmandō Aenēān, nōn flente

Name: ______________________

Date: ______________________

autem mortem suam, quae fīēbat nōn āmandō tē, deus, lūmen cordis meī et pānis ōris intus animae meae et virtūs marītāns mentem meam et sinum cōgitātiōnis meae? nōn tē amābam, et fornicābar abs tē, et fornicantī sonābat undique: ‘eugē! eugē!’ amīcitia enim mundī huius fornicātiō est abs tē et ‘eugē! eugē!’ dīcitur ut pudeat, sī nōn ita homō sit. et haec nōn flēbam, et flēbam Dīdōnem extīnctam ferrōque extrēma secūtam, sequēns ipse extrēma condita tua relictō tē et terra iēns in terram. et sī prohibērer ea legere, dolērem, quia nōn legerem quod dolērem. tālī dēmentiā honestiōrēs et ūberiōrēs litterae putantur quam illae

quibus legere et scrībere didicī.

1.13.22 sed nunc in animā meā clāmet deus meus, et vēritās tua dicat mihi, ‘nōn est ita, nōn est ita.’ melior est prōrsus doctrīna illa prior. nam ecce parātior sum oblīvīscī errōrēs Aenēae atque omnia eius modī quam scrībere et legere. at enim vēla pendent līminibus grammaticārum scholārum, sed nōn illa magis honōrem sēcrētī quam tegimentum errōris significant. nōn clāment adversus mē quōs iam nōn timeō, dum cōnfiteor tibi quae vult anima mea, deus meus, et adquiēscō in reprehēnsiōne malārum viārum meārum, ut dīligam bonās viās tuās, nōn clāment adversus mē venditōrēs

Name: ______________________

Date: ______________________

grammaticae vel ēmptōrēs, quia, sī prōpōnam eīs interrogāns, utrum vērum sit quod Aenēān aliquandō Carthāginem vēnisse poēta dīcit, indoctiōrēs nescīre sē respondēbunt, doctiōrēs autem etiam negābunt vērum esse. at sī quaeram quibus litterīs scrībātur Aenēae nōmen, omnēs mihi quī haec didicērunt vērum respondent secundum id pactum et placitum quō inter sē hominēs ista signa firmārunt. item sī quaeram quid hōrum maiōre vītae huius incommodō quisque oblīvīscātur, legere et scrībere an poētica illa figmenta, quis nōn videat quid respōnsūrus sit, quī nōn est penitus oblītus suī? peccābam ergō puer cum illa inānia istīs ūtiliōribus

Name: ______________________

Date: ______________________

amōre praepōnēbam, vel potius ista ōderam, illa amābam. iam vērō ūnum et ūnum duo, duo et duo quattuor, odiōsa cantiō mihi erat, et dulcissimum spectāculum vānitātis, equus ligneus plēnus armātīs et Troiae incendium atque ipsīus umbra Creūsae.

1.14.23 cūr ergō Graecam etiam grammaticam ōderam tālia cantantem? nam et Homērus perītus texere tālēs fābellās et dulcissimē vānus est, mihi tamen amārus erat puerō. crēdō etiam Graecīs puerīs Vergilius ita sit, cum eum sīc discere cōguntur ut ego illum. vidēlicet difficultās, difficultās omnīnō ēdiscendae linguae peregrīnae, quasi felle aspergēbat omnēs suāvitātēs

Name: ______________________

Date: ______________________

Graecās fābulōsārum nārrātiōnum. nūlla enim verba illa nōveram, et saevīs terrōribus ac poenīs ut nōssem īnstābātur mihi vehementer. nam et latīna aliquandō īnfāns ūtique nūlla nōveram, et tamen advertendō didicī sine ūllō metū atque cruciātū, inter etiam blandīmenta nūtrīcum et ioca adrīdentium et laetitiās adlūdentium. didicī vērō illa sine poenālī onere urgentium, cum mē urgēret cor meum ad parienda concepta sua, quae nōn possem, nisi aliqua verba didicissem nōn ā docentibus sed ā loquentibus, in quōrum et ego auribus parturiēbam quidquid sentiēbam. hinc satis ēlūcet maiōrem habēre vim ad discendā ista līberam cūriōsitātem

quam meticulōsam necessitātem. sed illīus flūxum haec restringit lēgibus tuīs, deus, lēgibus tuīs ā magistrōrum ferulīs usque ad temptātiōnēs martyrum, valentibus lēgibus tuīs miscēre salūbrēs amāritūdinēs revocantēs nōs ad tē ā iūcunditāte pestiferā quā recessimus ā tē.

1.15.24 exaudī, domine, dēprecātiōnem meam, nē dēficiat anima mea sub disciplīnā tuā neque dēficiam in cōnfitendō tibi miserātiōnēs tuās, quibus ēruistī mē ab omnibus viīs meīs pessimīs, ut dulcēscās mihi super omnēs sēductiōnēs quās sequēbar, et amem tē validissimē, et amplexer manum tuam tōtīs praecordiīs meīs, et

ēruās mē ab omnī temptātiōne usque in fīnem. ecce enim tū, domine, rēx meus et deus meus, tibi serviat quidquid ūtile puer didicī, tibi serviat quod loquor et scrībō et lēgō et numerō, quoniam cum vāna discerem tū disciplīnam dabās mihi, et in eīs vānīs peccāta dēlectātiōnum meārum dīmīsistī mihi. didicī enim in eīs multa verba ūtilia, sed et in rēbus nōn vānīs discī possunt, et ea via tūta est in quā puerī ambulārent.

1.16.25 sed vae tibi, flūmen mōris hūmānī! quis resistet tibi? quamdiū nōn siccāberis? quousque volvēs Ēvae fīliōs in mare magnum et formīdulōsum, quod vix trānseunt quī lignum

cōnscenderint? nōnne ego in tē lēgī et tonantem Iovem et adulterantem? et ūtique nōn posset haec duo, sed āctum est ut habēret auctōritātem ad imitandum vērum adulterium lēnōcinante falsō tonitrū. quis autem paenulātōrum magistrōrum audit aure sōbriā ex eōdem pulvere hominem clāmantem et dīcentem: ‘fingēbat haec Homērus et hūmāna ad deōs trānsferēbat: dīvīna māllem ad nōs’? sed vērius dīcitur quod fingēbat haec quidem ille, sed hominibus flāgitiōsīs dīvīna tribuendō, nē flāgitia flāgitia putārentur et ut, quisquis ea fēcisset, nōn hominēs perditōs sed caelestēs deōs vidērētur imitātus.

1.16.26 et tamen, ō flūmen Tartareum, iactantur in tē fīliī hominum cum mercēdibus, ut haec discant, et magna rēs agitur cum hōc agitur pūblicē in forō, in cōnspectū lēgum suprā mercēdem salāria dēcernentium, et saxa tua percutis et sonās dīcēns: ‘hinc verba discuntur, hinc adquīritur ēloquentia, rēbus persuādendīs sententiīsque explicandīs maximē necessāria.’ ita vērō nōn cognōscerēmus verba haec, ‘imbrem aureum’ et ‘gremium’ et ‘fūcum’ et ‘templa caelī’ et alia verba quae in eō locō scrīpta sunt, nisi Terentius indūceret nēquam adulēscentem prōpōnentem sibi Iovem ad exemplum stuprī, dum spectat tabulam

Name: ______________________

Date: ______________________

quandam pictam in pariete ubi inerat pictūra haec, Iovem quō pactō Danaē mīsisse aiunt in gremium quondam imbrem aureum, fūcum factum mulierī? et vidē quemadmodum sē concitat ad libīdinem quasi caelestī magisteriō: ‘at quem deum! inquit quī templa caelī summō sonitū concutit. ego homunciō id nōn facerem? ego vērō illud fēcī ac libēns.’ nōn omnīnō per hanc turpitūdinem verba ista commodius discuntur, sed per haec verba turpitūdō ista cōnfīdentius perpetrātur. nōn accūsō verba quasi vāsa ēlēcta atque pretiōsa, sed vīnum errōris quod in eīs nōbīs propīnābātur ab ēbriīs doctōribus, et nisi biberēmus caedēbāmur,

nec appellāre ad aliquem iūdicem sōbrium licēbat. et tamen ego, deus meus, in cuius cōnspectū iam sēcūra est recordātiō mea, libenter haec didicī, et eīs dēlectābar miser, et ob hōc bonae speī puer appellābar.

1.17.27 sine mē, deus meus, dīcere aliquid et dē ingeniō meō, mūnere tuō, in quibus ā mē dēlīrāmentīs atterēbātur. prōpōnēbātur enim mihi negōtium, animae meae satis inquiētum praemiō laudis et dēdecoris vel plāgārum metū, ut dīcerem verba Iūnōnis īrāscentis et dolentis quod nōn posset Ītaliā Teucrōrum āvertere rēgem, quae numquam Iūnōnem dīxisse audieram. Sed

figmentōrum poēticōrum vestīgia errantēs sequī cōgēbāmur, et tāle aliquid dīcere solūtīs verbīs quāle poēta dīxisset versibus. et ille dīcēbat laudābilius in quō prō dignitāte adumbrātae persōnae īrae ac dolōris similior affectus ēminēbat, verbīs sententiās congruenter vestientibus. ut quid mihi illud, ō vēra vīta, deus meus, quod mihi recitantī adclāmābātur prae multīs coaetāneīs et conlēctōribus meīs? nōnne ecce illa omnia fūmus et ventus? itane aliud nōn erat ubi exercērētur ingenium et lingua mea? laudēs tuae, domine, laudēs tuae per scrīptūrās tuās suspenderent palmitem cordis meī, et nōn raperētur per inānia nūgārum turpis praeda volātilibus. Nōn

enim ūnō modo sacrificātur trānsgressōribus angelīs.

1.18.28 quid autem mīrum, quod in vānitātēs ita ferēbar et ā tē, deus meus, ībam forās, quandō mihi imitandī prōpōnēbantur hominēs quī aliqua facta sua nōn mala, sī cum barbarismō aut soloecismō ēnūntiārent, reprehēnsī cōnfundēbantur, sī autem libīdinēs suās integrīs et rīte cōnsequentibus verbīs cōpiōsē ōrnātēque narrārent, laudātī glōriābantur? vidēs haec, domine, et tacēs, longanimis et multum misericors et vērāx. numquid semper tacēbis? et nunc ēruīs dē hōc immānissimō profundō quaererentem tē animam et sitientem dēlectātiōnēs tuās, et cuius cor dīcit tibi,

‘quaesīvī vultum tuum.’ vultum tuum, domine, requīram: nam longē ā vultū tuō in affectū tenebrōsō. nōn enim pedibus aut ā spatiīs locōrum ītur abs tē aut redītur ad tē, aut vērō fīlius ille tuus minor equōs vel currūs vel nāvēs quaesīvit, aut āvolāvit pinnā vīsibilī, aut mōtō poplite iter ēgit, ut in longinquā regiōne vīvēns prōdige dissipāret quod dederās proficīscentī, dulcis pater quia dederās, et egēnō redeuntī dulcior: in affectū ergō libīdinōsō, id enim est tenebrōsō, atque id est longē ā vultū tuō.

1.18.29 vidē, domine deus, et patienter, ut vidēs, vidē quōmodo dīligenter observent fīliī hominum pacta litterārum et syllabārum

Name: ____________________

1.18.29.

Date: _____________________

accepta ā priōribus locūtōribus, et ā tē accepta aeterna pacta perpetuae salūtis neglegant, ut quī illa sonōrum vetera placita teneat aut doceat, sī contrā disciplīnam grammaticam sine adspīrātiōne prīmae syllabae hominem dīxerit, magis displiceat hominibus quam sī contrā tua praecepta hominem ōderit, cum sit homō. quasi vērō quemlibet inimīcum hominem perniciōsius sentiat quam ipsum odium quō in eum inrītātur, aut vastet quisquam persequendō alium gravius quam cor suum vastat inimīcandō. et certē nōn est interior litterārum scientia quam scrīpta cōnscientia, id sē alterī facere quod nōlit patī. quam tū

sēcrētus es, habitāns in excelsīs in silentiō, deus sōlus magnus, lēge īnfatīgābilī spargēns poenālēs caecitātēs suprā inlicitās cupiditātēs, cum homō ēloquentiae fāmam quaeritāns ante hominem iūdicem circumstante hominum multitūdine inimīcum suum odiō immānissimō īnsectāns vigilantissimē cavet, nē per linguae errōrem dīcat, ‘inter hominibus’, et nē per mentis furōrem hominem auferat ex hominibus, nōn cavet.

1.19.30 hōrum ego puer mōrum in līmine iacēbam miser, et huius harēnae palaestra erat illa, ubi magis timēbam barbarismum facere quam cavēbam, sī facerem, nōn facientibus invidēre. Dīcō

Name: ______________________

Date: ______________________

haec et cōnfiteor tibi, deus meus, in quibus laudābar ab eīs quibus placēre tunc mihi erat honestē vīvere. nōn enim vidēbam vorāginem turpitūdinis in quam prōiectus eram ab oculīs tuīs. nam in illīs iam quid mē foedius fuit, ubi etiam tālibus displicēbam fallendō innumerābilibus mendāciīs et paedagōgum et magistrōs et parentēs amōre lūdendī, studiō spectandī nūgātōria et imitandī lūdicra inquiētūdine? fūrta etiam faciēbam dē cellāriō parentum et dē mēnsā, vel gulā imperitante vel ut habērem quod darem puerīs lūdum suum mihi quō pariter ūtique dēlectābantur tamen vendentibus. in quō etiam lūdō fraudulentās victōriās ipse vānā

Name: ______________________

Date: ______________________

excellentiae cupiditāte victus saepe aucupābar. quid autem tam nōlēbam patī atque atrōciter, sī dēprehenderem, arguēbam, quam id quod aliīs faciēbam? et, sī dēprehēnsus arguerer, saevīre magis quam cēdere libēbat. istane est innocentia puerīlis? nōn est, domine, nōn est. ōrō tē, deus meus: nam haec ipsa sunt quae ā paedagōgīs et magistrīs, ā nucibus et pilulīs et passeribus, ad praefectōs et rēgēs, aurum, praedia, mancipia, haec ipsa omnīnō succēdentibus maiōribus aetātibus trānseunt, sīcuti ferulīs maiōra supplicia succēdunt. humilitātis ergō signum in statūrā pueritiae, rēx noster, probāstī, cum aīstī, ‘tālium est rēgnum caelōrum.’

1.20.31 sed tamen, domine, tibi excellentissimō atque optimō conditōrī et rēctōrī ūniversitātis, deō nostrō grātiās, etiamsī mē puerum tantum esse voluissēs. eram enim etiam tunc, vīvēbam atque sentiēbam meamque incolumitātem, vestīgium sēcrētissimae ūnitātis ex quā eram, cūrae habēbam, custōdiēbam interiōre sēnsū integritātem sēnsuum meōrum inque ipsīs parvīs parvārumque rērum cōgitātiōnibus vēritāte dēlectābar. fallī nōlēbam, memoriā vigēbam, locūtiōne īnstruēbar, amīcitiā mulcēbar, fugiēbam dolōrem, abiectiōnem, ignōrantiam. quid in tālī animante nōn mīrābile atque laudābile? at ista omnia deī meī dōna sunt. nōn mihi

Name: ______________________

1.20.31.

Date: ______________________

ego dedī haec, et bona sunt, et haec omnia ego. bonus ergō est quī fēcit mē, et ipse est bonum meum, et illī exultō bonīs omnibus quibus etiam puer eram. hoc enim peccābam, quod nōn in ipsō sed in creātūrīs eius mē atque cēterīs voluptātēs, sublīmitātēs, vēritātēs quaerēbam, atque ita inruēbam in dolōrēs, cōnfūsiōnēs, errōrēs. grātiās tibi, dulcēdō mea et honor meus et fīdūcia mea, deus meus, grātiās tibi dē dōnīs tuīs: sed tū mihi ea servā. ita enim servābis mē, et augēbuntur et perficientur quae dedistī mihi, et erō ipse tēcum, quia et ut sim tū dedistī mihi.